

KRZYSZTOF R. PROKOP – GLIWICE

NOWO ODNALEZIONA KSIĘGA *ACTA PONTIFICALIA* ARCYBISKUPA WAĆŁAWA HIERONIMA SIERAKOWSKIEGO

Zmarły w roku 1780 arcybiskup Waćław Hieronim Sierakowski należy bez wątpienia do grona wyróżniających się hierarchów XVIII-wiecznego Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Obojga Narodów, czego pochodną stanowi fakt, iż jako jeden z nielicznych spośród członków staropolskiego episkopatu doczekał się w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat dwóch poświęconych jego działalności monografii naukowych – jednej w dwudziestoleciu międzywojennym, natomiast drugiej niedawnymi czasy. Pierwsza z nich, to praca pt. *W[acław] H[ieronim] Sierakowski i jego rządy w diecezji przemyskiej* ks. Juliana Atamana, stanowiąca dysertację doktorską autora i wydana w warszawskiej serii *Studia Historico-Ecclesiastica*¹; drugą jest rozprawa habilitacyjna ks. Stanisława Tymosza pt. *Recepcja reformy trydenckiej w działalności kanoniczno-pastoralnej arcybiskupa Waćława Hieronima Sierakowskiego w latach 1740-1780*². Obie one mają charakter źródłowy, bazując na bogatym zasobie świadectw archiwalnych – podobnie zresztą, jak opublikowany kilka lat wcześniej aniżeli książka S. Tymosza obszerny biogram arcybiskupa Sierakowskiego w *Polskim słowniku biograficznym*, opracowany przez Elżbietę Burdę³. Trudno nadto nie wspomnieć w tym miejscu, że jeszcze

¹ J. Ataman, *W. H. Sierakowski i jego rządy w diecezji przemyskiej (Studia Historico-Ecclesiastica, 3)*, Warszawa 1936.

² S. Tymosz, *Recepcja reformy trydenckiej w działalności kanoniczno-pastoralnej arcybiskupa Waćława Hieronima Sierakowskiego w latach 1740-1780. Studium historyczno-prawne*, Lublin 2002.

³ E. Burda, *Sierakowski Waćław Hieronim z Bogusławic herbu Ogończyk (1700-1780), biskup przemyski, potem arcybiskup lwowski*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 37, Warszawa 1996-1997, s. 306-313. Na marginesie można zauważyć, że spośród zawartych tam – na s. 312 – informacji o ikonografii tytułowej postaci, brak wzmianki na temat portretu wchodzącego w skład galerii obrazów biskupów przemyskich, zdobiącej ściany sali jadalnej rezydencji arcybiskupiej w Przemysłu (por. K. Bogacka, *Insygnia biskupie w Polsce. Pierścień, pastorał, infuła XI-XVIII w.*, Warszawa 2008, s. 155, 344 (nr 120) oraz fot. 120 w bloku ilustracji po s. 192).

w roku 1868 Maurycy Dzieduszycki wydał drukiem w formie książkowej *Żywot Wacława Hieronima Sierakowskiego, arcybiskupa lwowskiego* (Kraków 1868), której to publikacji także nie sposób odmówić istotnych walorów naukowych.

Pośród archiwaliów związanych z działalnością rzeczonoego hierarchy, których istnienie stwierdził w trakcie prowadzonych kwerend J. Ataman, znajdowała się również księga czynności (posług) pontyfikalnych Wacława Hieronima Sierakowskiego, do grona episkopatu należącego przez 43 lata (*nota bene* konsekrowany wspólnie z nim ordynariusz bakowski Stanisław Rajmund Jezierski z zakonu dominikanów był biskupem przez 45 lat!), a zatem z jego imieniem łączyć można liczne konsekracje kościołów, podobnie jak udzielane duchowieństwu święcenia, które w tego właśnie rodzaju księgach odnotowywano. Wedle wskazania przywołanego badacza, miała ona znajdować się w Bibliotece Baworowskich we Lwowie (opatrzonej tam sygnaturą III.D.40)⁴, na które to źródło J. Ataman powołuje się w swojej monografii (cytując je jako *Acta pontificalia episcopi V.H. Sierakowski*) stosunkowo często⁵, co zdaje się nie pozostawiać jakiegokolwiek wątpliwości, że znane mu ono było z autopsji. Tego samego nie można natomiast powiedzieć o publikacji S. Tymosza, który co prawda wyszczególnia ów zabytek w *Wykazie źródeł* (w dziale *Źródła rękopiśmienne*), niemniej w ślad za poprzednio wspomnianym badaczem przyporządkowuje tam ów rękopis do zbiorów Biblioteki Baworowskich we Lwowie, która od czasów II wojny światowej przestała funkcjonować jako samodzielna instytucja, a jej kolekcje uległy rozproszeniu (o czym niżej)⁶. Naszą wątpliwość pogłębia fakt, że autor monografii z roku 2002 bodaj w żadnym miejscu swej analizy nie powołuje się na to źródło, wskazując na nie – jeśli nie liczyć powyżej wspomnianego wykazu – tylko raz, mianowicie w *Zakończeniu*, gdzie w przypisie na s. 473 znajdujemy następujący zapis: „AAPrz, Acta pontificalia V.H. Sierakowski, k. 23, 37, 40-41”, z czego by wynikało (wbrew powyższemu), że księga ta znajduje się aktualnie w Archiwum Archidiecezjalnym w Przemyślu⁷. Tak wszakże nie jest, lecz przeciwnie – jak piszący obecne słowa mógł osobiście się przekonać, w instytucji tej nie posiadają jakichkolwiek wiadomości o powojennych losach księgi czynności pontyfikalnych W. H. Sierakowskiego, obejmującej skądinąd nie tylko przemyski okres jego pasterskiej posługi⁸. Analizując kontekst, w jakim owo zagadkowe powołanie na interesujący nas zabytek pojawia się w rzeczonoj monografii, nietrudno stwierdzić, że w tym przypadku mamy do czynienia z „mechanicznym” przejęciem informacji ze wspomnianej wcześniej pracy J. Atamana – włącznie z zawartym w jednym z przypi-

⁴ Ataman, *W. H. Sierakowski i jego rządy*, s. XIII (także uwagi na s. 7).

⁵ Tamże, s. 7 (przyp. 1 i 2), 8 (przyp. 4), 39 (przyp. 1 i 2), 40 (przyp. 2), 48 (przyp. 2), 50 (przyp. 3), 55 (przyp. 3), 56 (przyp. 2), 57 (przyp. 1), 59 (przyp. 1), 61 (przyp. 3-4), 62 (przyp. 1-3), 63 (przyp. 1), 65 (przyp. (1, 3 i 4)), 73 (przyp. 2), 74 (przyp. 1), 90 (przyp. 2), 92 (przyp. 2), 147 (przyp. 2), 186 (przyp. 2 i 3), 198 (przyp. 3), 205 (przyp. 3), 206 (przyp. 1), 254 (przyp. 3 i 5), 255 (przyp. 1), 312 (przyp. 2), 314 (przyp. 3 i 4).

⁶ Tymosz, *Recepcja reformy trydenckiej*, s. 496.

⁷ Tamże, s. 473, przyp. 7.

⁸ Informacja ustna udzielona we wrześniu 2009 r. przez ks. dr. Henryka Borcza, dyrektora Archiwum Archidiecezjalnego w Przemyślu.

sów rozdziału *Próba charakterystyki odwołaniem źródłowym*⁹. W ogóle natomiast nie wspomina o księdze czynności pontyfikalnych rzeczonoego hierarchy autorka poświęconego mu hasła w *Polskim słowniku biograficznym*, choć – rzecz warta zauważenia – wskazuje przy tym na inne zespoły źródeł z tego właśnie archiwum, w którego zasobie zabytek ów jest obecnie przechowywany¹⁰. W konkluzji tych wstępnych wywodów można zatem stwierdzić, że w świetle najnowszych publikacji należałoby uznać rzeczoną księgę za zaginioną, skoro nie udało się do niej dotrzeć autorom piszącym w ostatnim czasie o życiu i dokonaniach Wacława Hieronima Sierakowskiego¹¹.

Kreślący obecne słowa, już od dłuższego czasu dążąc do rozeznania aktualnego stanu zachowania staropolskich *Libri ordinatorum* (*Libri sacrarum ordinum*), nie omieszkał zwrócić uwagi na fakt istnienia niegdyś księgi *Acta pontificalia* W. H. Sierakowskiego, a to przy okazji opracowywania artykułu o sukcesji święceń biskupich pasterzy Kościoła przemyskiego w XVIII w., wówczas też podejmując wstępną próbę ustalenia jej powojennych losów. Najistotniejszą rzeczą było wyjaśnienie, czy wraz z przesunięciem granic państwowych Polski w następstwie wydarzeń II wojny światowej zabytek ten pozostał nadal we Lwowie, tym samym powiększając zbiór świadectw do naszych dziejów, znajdujących się „na obczyźnie”, czy też jego udziałem stała się rewindykacja. W tym pierwszym przypadku należało spodziewać się włączenia rękopisu do zasobów lwowskiej Biblioteki Naukowej im. Wasyla Stefanyka, dokąd trafiła część księgozbioru Biblioteki Baworowskich – wszakże nie całość, gdyż druga część znalazła się w powojennej Polsce, zasilając księgozbiory Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu oraz Biblioteki Narodowej w Warszawie. Poszukiwania w tych dwóch instytucjach nie przyniosły jednak rezultatu, stąd w artykule opublikowanym w r. 2007 na łamach czasopisma naukowego „Premisla Christiana” piszący te słowa wyraził przypuszczenie, że rękopis ów znajduje się zapewne nadal we Lwowie (ewentualnie mógł w ogóle zaginąć)¹². Dopiero *post factum* autorowi obecnej publikacji dane było stwierdzić, że spośród fragmentu zbiorów przedwojennej Biblioteki

⁹ Ataman, *W. H. Sierakowski i jego rządy*, s. 314 (tamże przyp. 3: „Acta pontificalia V. H. Sierakowski, f. 23’, 37’, 40’, 41”). *Nota bene* S. Tymosz przeoczył widniejące tu oznaczenie kart *recto* i *verso* (zob. wyżej przyp. 7 oraz stosowny cytat w tekście niniejszego artykułu).

¹⁰ Burda, *Sierakowski Wacław Hieronim z Bogusławic*, s. 312.

¹¹ Zob. także: J. Krętosz, *Organizacja archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego od XV wieku do 1772 roku*, Lublin 1986, s. 9-13 (gdzie w wykazie źródeł archiwalnych tak samo brak wskazania na księgę czynności pontyfikalnych W. H. Sierakowskiego); J. Krętosz, *Archidiecezja lwowska obrządku łacińskiego w okresie józefinizmu (1772-1815)*, Katowice 1996, s. 312-320 (identyczna sytuacja, przy czym na marginesie warto zauważyć, iż na s. 320 wzmiankowana jest nieogłoszona drukiem praca ks. Antoniego Ullmanna pt. *Arcybiskup Wacław Sierakowski i jego działalność ustawodawcza*, o której nie wiemy, czy jej autorowi było cokolwiek wiadomo na temat interesującego nas rękopisu). Dla porządku należy nadto odnotować, że na *Acta pontificalia* W. H. Sierakowskiego nie powołuje się również autor wiekowego już zbioru sylwetek diecezji przemyskiej ks. Władysław Sarna, który skądinąd oparł swoją publikację na obfitym zasobie świadectw archiwalnych (W. Sarna, *Biskupi przemyscy obrządku łacińskiego*, t. 2, Przemyśl 1910, s. 425-461)

¹² K. R. Prokop, *Sakry pasterzy Kościoła przemyskiego w XVIII stuleciu*, „Premisla Christiana”, 12 (2006/2007) s. 159.

Baworowskich, umieszczonego po II wojnie światowej w Bibliotece Narodowej w Warszawie, w zasobie tej księżnicy pozostawiono ostatecznie druki, natomiast stosunkowo nieliczne archiwalia przekazano w r. 1952 do Archiwum Głównego Akt Dawnych, gdzie tworzą one od tamtego czasu osobny zespół. Trop ten okazał się trafny i umożliwił ogląd z autopsji zabytku, który prawdopodobnie od momentu powstania wyżej wspomnianej monografii pióra J. Atamana nie był w ogóle obiektem kwerend badawczych (do rękopisu tego nie jest dołączona jakakolwiek starsza metryczka, która by pozwalała na zorientowanie się, czy i kto poprzednio do niego sięgał)¹³.

Jak wcześniej wspomniano, autor niniejszego artykułu już jakiś czas temu podjął próbę zinwentaryzowania wszystkich zachowanych po dziś dzień ksiąg czynności pontyfikalnych (*Libri sacrarum functionum*) biskupów polskich z wieków XVI-XIX, z tej racji będąc też „wyczulonym” na wzmianki w źródłach oraz w literaturze przedmiotu o niezachowanych czy też zaginionych tego rodzaju zabytkach. Na marginesie tych poszukiwań zrodziło się szereg pomniejszych edycji źródłowych, z których dwie ukazały się właśnie na łamach półrocznika „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”¹⁴, przy czym jedna z nich dotyczy księgi *Acta pontificia* jedyne go kreowanego w XVIII stuleciu polskiego kardynała, biskupa krakowskiego Jana Aleksandra Lipskiego¹⁵, który był konsekratorem Wacława Hieronima Sierakowskiego¹⁶. Należy zarazem zauważyć, że ściśle rozumiane *Libri ordinatorum* (*Libri sacrarum ordinum*) są w warstwie zawartej w nich faktografii z reguły uboższe aniżeli *Acta pontificalia* (*Libri sacrarum functionum*), ograniczają się bowiem wyłącznie do informacji o kolejnych stopniach święceń, udzielanych kandydatom do kapłaństwa. Niekiedy nawet bywa i tak, że nie są one powiązane wprost z osobą konkretnego biskupa, lecz w ogóle pomija się w nich wskazanie na szafarza święceń. Za „modelowy” przykład, stanowiący w owym względzie ilustrację, może uchodzić zachowana w Archiwum Państwowym w Przemyślu, niemal kompletna dla lat 1723-1943 (z „luką” obejmującą zaledwie jedną dekadę) seria ksiąg *Libri metrices ad sacros ordines promotorum* (*Libri neoconsecratorum, Libri ordinatorum, Series ordinatorum*), będących właśnie *sensu stricto* metrykami nowowyświęconych (do posługi w unickiej diecezji przemyskiej, w tym również zakonników bazylikańskich), a nie księgami czynności pontyfikalnych

¹³ Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie [dalej: AGAD], zespół 396 – Varia archiwalne z Biblioteki Baworowskich, sygn. 247.

¹⁴ K. R. Prokop, *Wiadomości genealogiczne i dotyczące wydarzeń historycznych w księgach święceń biskupów krakowskich (głównie sufraganów) z drugiej połowy XVII i z XVIII wieku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 81 (2004) s. 199-223; K. R. Prokop, *Śluby i pogrzeby w księdze «Acta pontificia» biskupa krakowskiego Jana Aleksandra Lipskiego (Z życia religijnego i towarzyskiego elit staropolskich doby saskiej)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 92 (2009) s. 205-223.

¹⁵ Zob. poprzedni przypis.

¹⁶ Prokop, *Sakry pasterzy Kościoła przemyskiego*, s. 158-163, 171.

(w konkretnym przypadku grekokatolickich biskupów przemyskich, samborskich i sanockich)¹⁷.

W tych ostatnich „zasób danych” z reguły jest zdecydowanie bogatszy, jako że zawarte tam wpisy odnoszą się również do konsekracji świątyń, kaplic i ołtarzy (także dzwonów, kielichów, itd.), święcenia duchownych, bierzmowania wiernych, konsekracji dziewic, udzielania chrztów i ślubów, przewodniczenia pogrzebom oraz egzekwiom, wreszcie też do sakr biskupich tudzież benedykcji opactw. Jeśli odpowiadający za dokonywanie stosownych wpisów notariusz (pisarz) wykazał nadto pewną pieczołowitość historiograficzną i zrozumienie wagi wydarzeń, których uczestnikiem (czy tym bardziej główną postacią) był jego należący do episkopatu mocodawca, wówczas trafić się tam mogą również wpisy dotyczące rozmaitych innych faktów, niekiedy nawet niewiele mających wspólnego ze sferą życia kościelnego¹⁸. Tego rodzaju księgi są też z reguły „personalizowane”, to znaczy związane z osobą konkretnego hierarchy, jakkolwiek bywa i tak – zwłaszcza wówczas, gdy chodzi o biskupa ordynariusza, a nie sufragana – że

¹⁷ Archiwum Państwowe w Przemyślu [dalej: APPrzem], zespół 142 – Archiwum grekokatolickiego biskupstwa w Przemyślu (1291-1946), sygn. 80 [lata 1723-1731], 220 [lata 1731-1741], Suplement 78 [lata 1741-1758], Suplement 79 [lata 1758-1775], Suplement 80 [lata 1775-1778], Suplement 81 [lata 1788-1885], Suplement 82 [lata 1887-1943]. Zob. również: AGAD, zespół 358 – Archiwum Zamoyckich, sygn. 3153 (*Dokumenty do spraw Kościoła unickiego na Litwie*), s. 132, gdzie kilka luźnych kart z XVIII-wiecznego rękopisu (zapewne księgi konsystorskiej), z zapisaną u spodu informacją: „Roku 1781 zaczęte a do roku 1787 pisane metryki ordinandorum”. Bez wątplenia chodzi o świadectwo odnoszące się do działalności metropolity Jazona Smogorzowskiego (lata 1780/1781-1788), na co wskazują także zawarte tam spisy *Professiones fidei* (s. 132: „1781, 27. Decembris – we Lwowie X^a Piotra Bielańskiego, w Połocku X^a Herakliusza Lisowskiego, w Supraślu X^a Mateusza Stadnickiego, we Włodzimierzu X^a Joachima Horbackiego, w Radomyślu X^a Teodozego Rostockiego, w Warszawie X^a Stefana Lewińskiego, w Pińsku X^a Stefana Lewińskiego [sic!], w Lucku X^a Sylwestra Jełowickiego, w Pińsku X^a Floryana Korsaka, w Pińsku X^a Dyonizego Czadaja, w Radomyślu X^a Józefa Morgulca, w Radomyślu X^a Bonifacego Fizykiewicza, w Radomyślu X^a Jozafata Ochockiego, w Chełmie X^a Flaviana Rogowskiego, w Pińsku X^a Macieja Kornia, w Supraślu X^a Teodozego Wislockiego, w Pińsku X^a Jana Milanowskiego, w Warszawie X^a Izajasza Szulakiewicza, w Radomyślu X^a Floryana Szuszkiewicza, w Radomyślu X^a Jakuba Sawickiego, w Radomyślu X^a Teodozego Brodowicza, w Radomyślu X^a Teodora Bassarabsk[ieg]o, w Radomyślu X^a Mikołaja Duchnowskiego, w Radomyślu X^a Gabryela Wesołowskiego, w Radomyślu X^a Antoniego Przybyszewicza, w Brześciu X^a Antoniego Koronczewskiego, w Wilnie X^a Antoniego Modzelewskiego) oraz – niepełny – *Processa z mocy delegacyi sporządzone* (s. 133: „1782, 6. Aprilis w Żydyczynie X^a Porfyrego Ważyńskiego; 1783, 17. Aprilis w Pińsku X^a Floryana Korsaka; 1784, 17. Augusti we Włodzimierzu X^a Joachima Horbackiego; 1784, 22. Novembris w Pińsku X^a Macieja Kornia; 1785, 17. Januarii w Lucku X^a Sylwestra Jełowickiego; 1785, 29 marca w Wilnie X^a Dyonizego Czadaja; 1785, 11. Junii w Supraślu X^a Teodozego Wislockiego; 1786, 21. Februarii w Chełmie X^a Flaviana Rogowskiego” [dalej tekst urwany z powodu uszkodzenia karty u spodu strony – widać tylko jeszcze datę „1786, 30. Maii?”]), stanowiące przydatne świadectwo w materii ustalenia ówczesnej obsady grekokatolickich eparchii oraz bazylikańskich archimandrii (opactw).

¹⁸ Zob. wyżej przyp. 14. Także: K. R. Prokop, *Zapiski historyczne dotyczące biskupa Franciszka Krasieńskiego i współczesnych mu wydarzeń w Polsce w tomie «Acta Episcopalia» z okresu jego rządów pasterskich w diecezji krakowskiej (1572-1577)*, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, 48 (2004) s. 183-197.

zdarzają się incydentalnie wpisy o czynnościach pontyfikalnych innych członków episkopatu, jeśli przyszło im wyřęcać w tej materii schorowanego czy też z jakichś względów dłużej nieobecnego w diecezji pasterza. Nie należy również do rzadkości, że księga założona dla konkretnego biskupa, po jego zgonie czy translacji na inną stolicę (o ile w takim przypadku nie zabrał on ze sobą swojej „metryki” do kolejnej diecezji, jak to właśnie miało miejsce w odniesieniu do *Acta pontificalia* W.H. Sierakowskiego), była kontynuowana przez następcę na biskupstwie rezydencjalnym lub sufraganii, stąd w konsekwencji zawiera świadectwa informujące o posługach pontyfikalnych więcej aniżeli tylko pojedynczego hierarchy. Jak rzecz ma się w przypadku prezentowanego obecnie rękopisu, o tym będzie mowa dalej¹⁹. Nim wszakże przejdziemy do opisu owego zabytku i z konieczności jedynie pobieżnego omówienia zawartości, wpierw jeszcze garść uwag na temat jego losów, o których zresztą wiemy stosunkowo niewiele.

Pełny tytuł rzeczony księgi, widniejący na karcie 1r, brzmi: *Acta pontificalia Illustrissimi, Excellentissimi ac Reverendissimi Domini D. Venceslai Hieronymi de Bogusławice Sierakowski, Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopi protunc Livoniae, nunc Premisliensis, anno Domini 1738, mense Maio incepta*. Wynikałoby z niego, że ów zachowany rękopis został założony w okresie rządów pasterskich Wacława Hieronima Sierakowskiego w diecezji przemyskiej (*nunc episcopus Premisliensis*), choć samą jako taką ewidencję spełnianych przezeń posług pontyfikalnych zaczęto prowadzić już u progu jego biskupiej posługi (*anno Domini 1738, mense Maio incepta*), w którym to kontekście przypomnijmy, że sakrę duchowny ten otrzymał – jako biskup tytularny Cestrus i koadiutor inflancki – w niedzielę 4 V 1738 r. w Kielcach z rąk kardynała Jana Aleksandra Lipskiego, ordynariusza krakowskiego²⁰. Na odwrocie karty tytułowej owego zachowanego po dziś dzień kodeksu widnieje wszakże następującej treści adnotacja: „Acta pontificalia protunc Livoniensis, Camenecensis, Premisliensis [episcopi], nunc vero archiepiscopi metropolitani Leopoliensis, Celsissimi, Excellentissimi et Reverendissimi Domini, D. Venceslai Hieronymi de Bogusławice comitis Sierakowski [...], circa revisionem generalem in capella Obroszynensi anno Jubilaei Magni 1776°, die 18. Julii, ex originalibus actis transcriptus [sic!]”, która by zatem wskazywała, że w swej obecnej postaci zabytek ten jest późniejszy o kilka dziesięcioleci i sporządzony został w ostatnich latach zasiadania W. H. Sierakowskiego na arcybiskupstwie lwowskim, choć zawiera materiał przepisany ze starszych tego rodzaju wykazów (chyba, że uwaga ta ma inną wymowę i wyłącznie poświadcza fakt przeprowadzenia „rewizji” księgi przy okazji wizytacji generalnej, zaś słowa

¹⁹ Por. J. Nowacki, *Dzieje archidiecezji poznańskiej*, t. 2: *Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój*, Poznań 1964, s. 170; J. Kracik, *Zasoby Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie*, „Analecta Cracoviensia”, 9 (1977) s. 479-480; J. Kracik, *Księgi święceń i konsekracji jako źródło historyczne*, „Notificationes e Curia Metropolitana Cracoviensi”, 119 (1981) nr 7-9, s. 216-222; H.E. Wyczawski, *Przygotowanie do studiów w archiwach kościelnych*, Kalwaria Zebrzydowska 1989, s. 254-256; J. Szczepaniak, *Święcenia kapłańskie rektorów Uniwersytetu Krakowskiego w XVII i XVIII wieku*, w: *Stromata historica in honorem Romani Maria Zawadzki*, red. J. Urban, Kraków 2006, s. 315-319 (i tamże literatura wskazana w przyp. 2 na s. 315-316).

²⁰ Zob. wyżej przyp. 16. Także niżej przyp. 26.

ex originalibus actis transcriptus odnoszą się ogólnie do faktu uwzględnienia w *Acta Pontificalia* w samym momencie założenia, tj. w czasach zasiadania tego hierarchy na stolicy biskupiej w Przemyślu, starszej daty ewidencji).

W przypadku jednak, gdybyśmy rzeczywiście mieli do czynienia z rękopisem sporządzonym „na czysto” za jednym razem (w oparciu o wcześniej istniejące „brudnopisy”), wówczas należałoby oczekiwać zbioru zapisek o jednolitym, starannym wyglądzie, skreślonych ręką najpewniej tego samego pisarza. Zapoznanie się z autopsji z rękopisem pozwala wszakże zauważyć, że jego karty wypełnione są – co rzuca się w oczy nawet przy pobieżnym oglądzie – w sposób dalece zróżnicowany i całość w żadnym wypadku nie sprawia wrażenia, iżby powstała w jednym czasie. Pismo raz jest staranne i w pełni czytelne, kiedy indziej znów niedbałe, mogące wskazywać na różnych pisarzy, choć bez dokładniejszej analizy grafologicznej przedwcześnie byłoby wyrokować, czy to jednak nie ten sam pisarz, tyle że wypełniający karty księgi (wtedy mającej zapewne formę luźnych poszytów) w nie zawsze dogodnych po temu warunkach, niekiedy w nadmiernym pośpiechu. Jeśliby mimo wszystko przyjąć, że całość wyszła jednak spod pióra tej samej osoby, wówczas rzeczywiście należałoby wykluczyć, że mamy do czynienia z rękopisem uzupełnianym na bieżąco, gdyż wydaje się to mało prawdopodobne, aby jeden notariusz towarzyszył W. H. Sierakowskiemu przez ćwierć wieku, albo i dłużej. Wtedy raczej faktycznie trzeba by opowiedzieć się za późniejszą datą powstania zabytku, który z całą pewnością nie powstał „od ręki”, w jakimś krótkim czasie, bowiem widać w nim rozmaite uzupełnienia, informacje dopisywane w wolnych miejscach, czy nadpisywane nad wcześniejszym tekstem. Tak jest chociażby właśnie w przypadku owej przytoczonej tu wcześniej adnotacji z karty Iv, podobnie jak i z dodaną poniżej niej retrospektywną zapiską o święceńniach biskupich Wacława Hieronima Sierakowskiego, dopełnionych we wskazanym miejscu oraz czasie²¹.

Jak potoczyły się losy księgi *Acta pontificalia* (o ile już w tamtym momencie była oprawnym kodeksem, a nie tylko zbiorem luźnych poszytów) po śmierci hierarchy, którego działalności pasterskiej dotyczy, tego – niestety – nie potrafimy stwierdzić. Nie informują o tym jakiegokolwiek adnotacje czy zapiski w owym rękopisie, dziś opatrzonym dawnymi sygnaturami nr 245 II f/21 oraz III D 40. Na jaki zbiór czy też kolekcję wskazuje pierwsza z nich, również nie jest nam wiadome (należy dodać w tym miejscu, że także na grzbiecie najwyraźniej XIX-wiecznej oprawy widnieje naklejka z przekreśloną sygnaturą 245, zapewne tożsamą z wyżej wskazaną), natomiast druga odnosi się do wzmiankowanej tu Biblioteki Baworowskich we Lwowie. Trudno powiedzieć, czy rękopis ów znajdował się tam już w r. 1868, kiedy to Maurycy Dzieduszycki wydał drukiem przywołany uprzednio *Żywot Wacława Hieronima Sierakowskiego, arcybiskupa lwowskiego*. Choć publikacja ta nie zawiera zestawienia wykorzystanych archiwaliów oraz literatury, czego trudno wszak oczekiwać, zważywszy na czas jej powstania, tym niemniej została ona zaopatrzona w aparat naukowy. W żadnym też spośród widniejących tam przypisów nie znajdujemy wskazania na *Acta pontificalia* W. H. Siera-

²¹ Zob. niżej przyp. 26.

kowskiego, przy czym nietrudno zauważyć, że autor rzeczonyj publikacji oparł się przede wszystkim na materiałach rękopiśmiennych, zgromadzonych w działającym od r. 1817 Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Lwowie oraz na XVIII-wiecznych drukach (w tym również prasie periodycznej). Czynny na gruncie lwowskim M. Dzieduszycki najwyraźniej tedy nie był świadom istnienia rękopisu, o którym obecnie mowa, co wszakże nie przesądza, że w owym czasie ten musiał znajdować się gdzieś indziej.

W tym miejscu należy przypomnieć, że nosząca oficjalne miano Biblioteki Fundacji hrabiego Wiktora Baworowskiego wspomniana tu instytucja kulturalno-naukowa, swoimi początkami sięga lat pięćdziesiątych XIX w., stanowiąc owoc kolekcjonerskich pasji (idących w parze z odpowiednimi nakładami finansowymi) galicyjskiego arystokraty i literata, którego imię i nazwisko znalazło się w jej nazwie (żył w latach 1826-1894). O księgozbiórze tym, jak też o jego cokolwiek ekscentrycznym założycielu, pisano niejednokrotnie, stąd wydaje się rzeczą zbyteczną poświęcać owym wątkom miejsce w ramach obecnego opracowania²². Tak czy inaczej pozostaje dla nas niewiadomą, w którym momencie i przede wszystkim pośród jakich okoliczności w kolekcji tej znalazła się księga czynności pontyfikalnych zmarłego w r. 1780 arcybiskupa lwowskiego²³. Pozostawała ona tam do czasów II wojny światowej, którą szczęśliwie dane było jej przetrwać, przy czym jeszcze w r. 1940 zbiory Biblioteki Baworowskich włączono – na mocy odgórnjej decyzji – do Biblioteki Ossolineum, w ramach której skomasowano w tym czasie również inne lwowskie kolekcje druków i rękopisów. Te ostatnie (tj. rękopisy) niemieccy okupanci wywieźli w r. 1944 na Dolny Śląsk, gdzie następnie dostały się w ręce polskie, podczas gdy większość księgozbioru Ossolineum pozostała po wojnie w przyłączonym do sowieckiej Ukrainy Lwowie, natomiast do Wrocławia przekazana tylko jego wydzieloną część. Ów fragment kolekcji Wiktora Baworowskiego, który w r. 1944 znalazł się na Dolnym Śląsku, po ustaniu działań wojennych przekazany został Bibliotece Narodowej w Warszawie (1945). Nie był to wszakże koniec podziałów zgromadzonych niegdyś z nie małym wysiłkiem tudzież nakładem funduszy zabytków z ojczyznej przeszłości, gdyż w r. 1952 Biblioteka Narodowa oddała znajdujące się wśród przypadłej jej części tej kolek-

²² M.in. E. Chwałewik, *Zbiory polskie. Archiwa, biblioteki, gabinety, galerie, muzea i inne zbiory pamiątek przeszłości w ojczyźnie i na obczyźnie*, t. 1, Warszawa 1926 [reprint: Kraków 1991], s. 376-379 (gdzie wskazana wcześniejsza literatura); [Redakcja], *Baworowski hrabia Wiktor (pseudonim literacki Wiktor z Baworowa) (1826-1894), kolekcjoner i bibliofil, literat, założyciel Biblioteki im. Baworowskich*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 1, Kraków 1935, s. 368-370; *Biblioteki na wschodnich ziemiach II Rzeczypospolitej. Informator*, red. B. Bieńkowska, Poznań 1998, s. 304 (gdzie bogata bibliografia); J. Szocki, *Księgozbiory domowe w Galicji Wschodniej (1772-1918)*, Kraków 2001, wg indeksu.

²³ Niewykluczone, że w udzieleniu odpowiedzi na to pytanie mogłaby dopomóc wnikliwsza lektura zachowanej w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie rękopiśmiennej autobiografii Wiktora Baworowskiego (1877). Zob. *Inwentarz rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej. Numery 6001-7000*, cz. 1 – *Numery 6001-6500*, oprac. A. Jałbrzykowska i J. Zathej, Kraków 1962, s. 101 nr 6161 III (*Autobiografia Wiktora Baworowskiego ze spisem prac i charakterystyką zbiorów Biblioteki Baworowskich we Lwowie*).

cji *varia* archiwalne (31 rękopisów) do Archiwum Głównego Akt Dawnych w Warszawie (AGAD), gdzie odąd jako osobny zbiór, opatrzony numerem 396, znalazły się one w skądinąd mocno zróżnicowanym pod względem rodzaju zgromadzonych w nim materiałów dziale akt rodzin i osób prywatnych oraz ich posiadłości (Oddział III)²⁴.

Na jego obecność tamże nie omieszkało zwrócić uwagi w opublikowanym w r. 1992 książkowym informatorze o zasobach AGAD-u (stosowne hasło na temat *variów* archiwalnych z Biblioteki Baworowskich opracował do tej edycji Wojciech Sokołowski), co też zostało powtórzone w nowym, poszerzonym wydaniu owego informatora z r. 2008, przy czym w obu widnieje identycznej treści zapis, iż chodzi o „*Acta pontificalia* Wacława H. Sierakowskiego, biskupa przemyskiego”²⁵. Ta ostatnia uwaga jawi się cokolwiek mylącą, albowiem w rzeczywistości mamy do czynienia ze źródłem, które zawiera świadectwa na temat aktywności pasterskiej rzezonego hierarchy nie tylko w okresie zasiadania przezeń na stolicy biskupiej w Przemyślu (lata 1742-1760), ale również przedtem oraz później. O tym wszakże ktoś, kto nie ma możliwości zagłębienia się w zapiski owej księgi, wiedzieć nie może; pora zatem przejść do pobieżnego omówienia jej zawartości, które rozpoczniemy od fizycznego opisu zabytku.

Rękopis w formacie 4°, o wymiarach 31 na 20 centymetrów, w twardej oprawie (jak wcześniej wspomniano, najpewniej XIX-wiecznej, a w żadnym razie nie z XVIII stulecia), liczy 88 kart pożółkłego dziś papieru. Na karcie tytułowej (1r) ma wyciśniętą owalną pieczętkę z napisem „Biblioteka Fundacji W. Hr. Baworowskiego” (uprzednio była już mowa o widniejących też dawnych sygnaturach: nr 245 II f/21 i III D 40, oraz o naklejce na grzbiecie oprawy z przekreśloną sygnaturą 245), do których to znaków proveniencyjnych doszły obecnie oznaczenia wskazujące na włączenie do zbiorów AGAD-u. Zawarte na kartach 1r i 1v dwa nadane temu rękopisowi jeszcze w XVIII w. „tytuły” zostały tu wcześniej przytoczone, stąd nie ma potrzeby ich powtarzać. Jak wcześniej nadmieniono, na karcie 1v widnieje dodana później wiadomość o czasie oraz miejscu przyjęcia przez Wacława Hieronima Sierakowskiego święceń biskupich, przynosząca także wskazanie na osobę głównego konsekrateora, niemniej pozbawiona informacji o współkonsekrateorach²⁶. Właściwy ciąg zapisek rozpoczyna się na karcie 2r, od nagłów-

²⁴ Por. B. Smoleńska, T. Zielińska, *Archiwa prywatne w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie (drobne i szczątkowe zespoły i zbiory)*, „Archeion”, 39 (1963) s. 104-105; *Archiwum Głównie Akt Dawnych. Informator o zasobie*, red. T. Zielińska, Warszawa 1992, s. 233; *Biblioteki na wschodnich ziemiach II Rzeczypospolitej*, s. 304, 325; *Archiwum Głównie Akt Dawnych. Informator o zasobie archiwalnym*, red. D. Lewandowska, Warszawa 2008, s. 705-706.

²⁵ Zob. dane bibliograficzne w poprzednim przypisie. Stosownego wskazania na rękopis *Acta pontificalia* brak natomiast w cytowanej wyżej publikacji B. Smoleńskiej i T. Zielińskiej z roku 1963, zamieszczonej w czasopiśmie *Archeion*.

²⁶ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 1v.: „Annus Domini 1738^{vbis}, Maius. Die 4ta Maii, quae fuit Dominica 4. post Pascha, in coadiutorem episcopatus Livoniensis cum titulo episcopatus in partibus Cestrensis, ab Eminentissimo et Reverendissimo Domino Joanne cardinali Lipski, episcopo Cracoviensi, duce Severiae, Kielciis consecratus est alte scriptus Illustrissimus Dominus protunc coadiutor Livoniensis”.

ka: „Ad maiorem Dei gloriam, Maius 1738”, przy czym pierwszy wpis odnosi się do daty 8 V 1738 r. i czynności sprawowanych przez nowego członka episkopatu (W. H. Sierakowski prekonizowany został tytulariuszem Cestrus i koadiutorem u boku ordynariusza inflackiego Konstantego Moszyńskiego z zakonu paulinów 30 IX 1737 r.) w królewskiej katedrze na Wawelu, a konkretnie konsekracji dwóch kielichów mszalnych. Na owych początkowych kartach kodeksu (k. 2r-4r) przeważają też zapiski odnoszące się do posług pontyfikalnych spełnianych przez tego hierarchę przede wszystkim właśnie w rozległej w tamtych czasach diecezji krakowskiej (obok tego także w Warszawie) i święceniach udzielanych miejscowemu duchowieństwu świeckiemu oraz regularnemu w latach 1738-1740 (1739)²⁷, w którym to względzie wyreczał on swego niedawnego konsekrateura, zaabsorbowanego bieżącymi sprawami państwa kardynała Jana Aleksandra Lipskiego²⁸. Często wtedy obecność Sierakowskiego w Krakowie i w ogólności w Małopolsce uwarunkowana była także faktem pochodzenia z tego właśnie regionu kraju (na świat przyszedł w Rabie w ówczesnym województwie krakowskim), a w konsekwencji posiadania tu krewnych, jak również uzyskanych wcześniej beneficjów i prebend. M.in. jeszcze u schyłku roku 1725 został kanonikiem katedry na Wawelu, a w dziesięć lat później, czyli na niedługo przed nominacją biskupią, prepozytem kapituły kolegiackiej w Jarosławiu (1735). Obie te godności dane mu było zachować także po swym włączeniu do grona episkopatu, podobnie jak probostwo w Markuszowej oraz – jakkolwiek tylko na dwa lata – prepozyturę w kolegiacie kieleckiej, natomiast zmuszony był zrezygnować ze scholasterii w kapitule sandomierskiej i z posażnego probostwa w Kijach²⁹. Nie należy przy tym zapomi-

²⁷ Por. Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie [dalej: AKMK], sygn. LOrd 9. Zob. nadto: Prokop, *Sakry pasterzy Kościoła przemyskiego*, s. 163 (tamże przyp. 75).

²⁸ Kto wie, czy to nie właśnie z osobą biskupa W. H. Sierakowskiego należy łączyć fakt znalezienia się w Przemysłu przechowywanego obecnie w tamtejszym Archiwum Państwowym XVIII-wiecznego rękopisu, opatrzonego dopiero w kolejnym stuleciu tytułem *Protocollon (seu transumptum) ordinariatus episcopalis Cracoviensis (scilicet Joannis Alexandri Lipski, cardinalis episcopi Cracoviensis), ab anno 1739 [ad annum] 1750*, stanowiącego obszerny, bo 450-stronicowy kopia-riusz dokumentów z lat 1739-1746 (*acta episcopalia*) krakowskiego purpurata J.A. Lipskiego. W omawianym tu kontekście szczególną uwagę zwraca wpisana w tym źródle na s. 149 *Facultas data Illustrissimo episcopo Camenecensi Hieronymo Venceslao Sierakowski visitandi matrem suam in clausura monasterii monialium*, spośród zaś innych interesujących świadectw, zawartych w owym tomie, warto wspomnieć nadto: *Facultas pontificaliter celebrandi Illustrissimo Domino Raymundo Jezierski, episcopo Baccoviensi* z daty: Kielce, 6 VII 1739 r. (s. 11-12), *Commissio pro erigendo monasterio in Pilica* z r. 1739 (s. 36-38), *Facultas praesidendi electionis abbatissae Sandecensis* z r. 1740 (s. 241-242; delegowanymi przez biskupa krakowskiego do przeprowadzenia elekcji byli: prepozyt kapituły katedralnej na Wawelu Adam Ignacy Komorowski, późniejszy prymas, oraz kanonik katedry krakowskiej Józef Błeszyński), *Institutio ad canonicatum cathedralem Cracoviensem Perillustri Admodum Reverendi Caietani Ignatii Soltyk* (przyszły biskup) z daty: Wawrzeńczyce, 3 IX 1742 r. (s. 365-366) czy *Facultas pontificaliter celebrandi Celsissimo, Illustrissimo et Reverendissimo Domino Adamo Stanislawo Grabowski, episcopo Varmiensi*, z daty: Kielce, 26 IV 1743 r. (s. 391-392). APPrzem, zespół 153 – Kapituła greckokatolicka w Przemysłu (1772-1946), sygn. 489.

²⁹ M.in. Sarna, *Biskupi przemyscy*, t. 2, s. 426; J. Wiśniewski, *Katalog prałatów i kanoników sandomierskich od 1186-1926 r. tudzież sesje kapituły sandomierskiej od 1581 do 1866 r.*, Radom

nać, że od roku 1732 piastował on urząd kustosza koronnego, zwyczajowo będąc określanym mianem kustosza koron królewskich, jako że pod jego opieką pozostawały przechowywane w katedrze na Wawelu regalia monarsze³⁰. Nawet śmierć w dniu 9 IX 1738 r. dotychczasowego ordynariusza inflanckiego K. Moszyńskiego nie pociągnęła za sobą opuszczenia na dłużej przez jego następcę rodzinnej Małopolski, gdzie zresztą pomiędzy lipcem 1738 r. a czerwcem 1739 r. zajęty był przeprowadzaniem z ramienia pasterza diecezji krakowskiej wizytacji dekanatów bodzentyńskiego i kunowskiego³¹. Jeszcze też przed końcem lutego 1739 r. W. H. Sierakowski uzyskał ze strony króla Augusta III Wettyna nominację na biskupstwo kamienieckie, na które oficjalnie przeniesiony został przez papieża Klementa XII w dniu 16 XI tr., nigdy uprzednio nie nawiedzwszy Inflant.

Inaczej natomiast rzecz miała się w przypadku Podola, na które wyruszył w kilka miesięcy po tym, jak w styczniu 1740 r. dotarły do jego rąk stosowne dokumenty prowizyjne z Rzymu³². Uroczysty ingres do katedry św. Apostołów Piotra i Pawła w Kamieńcu Podolskim, odnotowany w księdze *Acta pontificalia*, miał

1926, s. 270-271; Ataman, *W. H. Sierakowski i jego rządy*, s. 4-6; B. S. Kumor, *Dzieje diecezji krakowskiej do roku 1795*, t. 1, Kraków 1998, s. 649 (tabela 87 nr 17); D. Olszewski, E. Wiśniowski, *Parafia Kije. Zarys dziejów*, Kielce 1993, wg indeksu; Burda, *Sierakowski Wacław Hieronim z Bogusławic*, s. 306-307; K. R. Prokop, *Biskupi kamienieccy od średniowiecza do współczesności. Szkice biograficzne*, Biały Dunajec – Ostróg 2007, s. 285-292; J. Szczepaniak, *Spis prałatów i kanoników kapituły katedralnej oraz kapituł kolegiackich w diecezji krakowskiej (XVIII w.)*, Kraków 2008, wg indeksu; J. Szczepaniak, *Spis prepozytów i plebanów diecezji krakowskiej (XVIII w.)*, Kraków 2008, wg indeksu; B. Przybyszewski, *Katalog kanoników krakowskiej kapituły katedralnej w XVIII wieku*, Kraków 2009, s. 192-193. Zob. ponadto: Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu, sygn. 841 (*Acta Venerabilis Capituli Ecclesiae Collegiatae Iaroslaviensis [1699-1737]*), s. 76 (wpis pod datą 1 III 1735); K. R. Prokop, *Wypisy źródłowe do biografii polskich biskupów i opatów w czasach Rzeczypospolitej Obojga Narodów oraz niewoli narodowej doby zaborów (XVI-XIX w.)*, cz. 4, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 85 (2006) s. 353-354 nr 71.

³⁰ Por. Sarna, *Biskupi przemyscy*, t. 2, s. 426; Ataman, *W. H. Sierakowski i jego rządy*, s. 6-7; Burda, *Sierakowski Wacław Hieronim z Bogusławic*, s. 307; Prokop, *Biskupi kamienieccy*, s. 290; Przybyszewski, *Katalog kanoników*, s. 193.

³¹ AKMK, sygn. AV 27. Także: Wiśniewski, *Katalog prałatów i kanoników sandomierskich*, s. 271; Ataman, *W. H. Sierakowski i jego rządy*, s. 7 (przyp. 2); Tymosz, *Recepcja reformy trydenckiej*, s. 111 (tamże przyp. 7 i 8); Prokop, *Sakry pasterzy Kościoła przemyskiego*, s. 163; Prokop, *Biskupi kamienieccy*, s. 292. Por. Sarna, *Biskupi przemyscy*, t. 2, s. 427 (gdzie o jakoby aktywnej działalności W. H. Sierakowskiego w diecezji inflanckiej i jego tam pobycie, co wszakże nie odpowiada prawdzie).

³² Jak dowiadujemy się z *Acta pontificalia*, wówczas właśnie, tj. w styczniu 1740 r., W. H. Sierakowski wykonał wymagane przy obejmowaniu rządów w nowopowierzonej diecezji *iuramentum fidelitatis* – na ręce kardynała J. A. Lipskiego w Kielcach. AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 4r: „Januarius 1740. Kielciis, coram Eminentissimo cardinale Lipski, episcopo Cracoviensi, pro episcopatu Camenecensi iuramentum fidelitatis explevit”. Zob. także: „Kurier Polski” R. 1739 nr CXII, s. [2]; R. 1740 nr CLIX, s. [2]. Nadto K. R. Prokop, *Wiadomości do biografii biskupów oraz opatów i księń z ziem Rzeczypospolitej Obojga Narodów z osiemnastowiecznej prasy warszawskiej doby saskiej i stanisławowskiej (1729-1795)*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 86 (2006) s. 318, przyp. 101.

miejsce w niedzielę 21 VIII 1740 r.³³, po czym stosunkowo młody wiekiem biskup przystąpił do gorliwej posługi w powierzony mu diecezji, podejmując się jej zwizytowania³⁴. Aktywność W. H. Sierakowskiego w tym charakterze nie trwała wszakże długo, gdyż już w październiku 1741 r. król August III podjął decyzję o przeniesieniu faworyzowanego przezeń hierarchy na bardziej eksponowaną stolicę biskupią w Przemyślu, na co nowy papież Benedykt XIV wyraził zgodę u schyłku maja 1742 r. W niewiele tedy ponad dwa lata po kamienieckim ingresie biskup Sierakowski po raz wtóry miał sposobność przeżyć podniosłe chwile, związane z uroczystym aktem „zaślubienia” przezeń powierzonego mu Kościoła partykularnego, które to wydarzenie miało miejsce w Przemyślu w niedzielę 30 IX 1742 r.³⁵ Odtąd pasterzem diecezji przemyskiej hierarcha ten pozostawał przez osiemnaście lat. W prezentowanej księdze *Acta pontificalia* do tego okresu odnoszą się zapiski zawarte na kartach 7v-46v, a więc wypełniające blisko połowę objętości rękopisu. Nie jest naszym zamiarem szczegółowe przedstawianie zawartej tam faktografii, która wydaje się nazbyt obfita, aby czynić to w sposób opisowy (zasadniejszą rzeczą byłoby przygotowanie w przyszłości stosownej edycji całości źródła), lecz ograniczymy się do wskazania jedynie kilku wybranych świadectw, podobnie postępując też dalej w odniesieniu do lwowskiego okresu pasterskiego posługiwania tego hierarchy.

I tak co się tyczy udzielanych przezeń kandydatom do kapłaństwa kolejnych stopni święceń, pośród duchownych, wyświęconych przez Wacława Hieronima Sierakowskiego w latach 1742-1760, znaleźli się m.in. późniejsi biskupi: Ignacy Krzyżanowski (prekonizowany 14 VI 1762 r. tytulariuszem Saldae i w następnych latach czynny w macierzystej diecezji przemyskiej, jakkolwiek formalnie nie bę-

³³ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 5v: „Anno Domini 1740, die 21. Augusti, habuit solemnem ingressum ad ecclesiam cathedralem Camenecensem. In qua eodem die celebravit pontificaliter cum sermone ad populum”. Należy w tym kontekście wspomnieć, że E. Burda (*Sierakowski Wacław Hieronim z Bogusławic*, s. 307), a w ślad za nią piszący te słowa (*Biskupi kamienieccy*, s. 294), mylnie podali jako datę owego ingresu dzień 21 III 1740 r. (błąd w odczycie miesiąca). Por. Tymosz, *Recepcja reformy trydenckiej*, s. 526 (i tamże uwaga w przyp. 7).

³⁴ Zob. wpisy w *Acta pontificalia* odnoszące się do tego okresu: AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 4r-7v (przy czym k. 5r pozostała niezapisana). Także Ataman, *W. H. Sierakowski i jego rządy*, s. 9-10; J. Mucha, *Organizacja diecezji kamienieckiej do 1795 roku*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, 30 (1983) z. 4, s. 107, 175-176; Burda, *Sierakowski Wacław Hieronim z Bogusławic*, s. 307-308; Tymosz, *Recepcja reformy trydenckiej*, s. 111-112; Prokop, *Biskupi kamienieccy*, s. 294.

³⁵ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 7v: „Anno Domini 1742, die 30. Septembris. Habuit solennem introductionem ad cathedram Premisliensem processionaliter ab ecclesia Ordinis Minorum Sancti Francisci” (tamże, na spodzie karty, dopisane poza chronologią: „Die [pozostawiono puste miejsce na datę dzienną] mensis Augusti [1742] in Dunajow, in manibus Illustrissimi, Reverendissimi Nicolai Wyzycki, archiepiscopi metropolitani Leopoliensis, pro episcopatu Premisliensi iuramentum fidelitatis explevit”). Zob. także: „Kurier Polski” R. 1742 nr CCLXXVI, s. [2]. Nadto Ataman, *W. H. Sierakowski i jego rządy*, s. 308; Burda, *Sierakowski Wacław Hieronim z Bogusławic*, s. 39; Tymosz, *Recepcja reformy trydenckiej*, s. 526; Prokop, *Wiadomości do biografii biskupów*, s. 318 przyp. 101 (gdzie w opisie bibliograficznym błędnie rok 1741 miast 1742); Prokop, *Biskupi kamienieccy*, s. 294. Por. Sarna, *Biskupi przemyscy*, t. 2, s. 430.

dący tamtejszym sufraganem)³⁶, Antoni Urbański (prekonizowany 11 IX 1769 r. tytulariuszem Euroea i sufraganem przemyskim, zmarły przed przyjęciem sakry)³⁷ oraz Ignacy Krasicki (późniejszy – kolejno – koadiutor i ordynariusz warmiński, na koniec arcybiskup metropolita gnieźnieński, słynny poeta i pisarz)³⁸, którzy to wszyscy znaleźli się w gronie episkopatu jeszcze za życia hierarchy, który był w ich przypadku szafarzem sakramentu święceń. Dla tego okresu brak jakichkolwiek wpisów na temat sakr biskupich, których ówczesny ordynariusz przemyski widocznie nie miał sposobności udzielać (w powierzonej mu diecezji przez cały ten czas sufraganem pozostawał ustanowiony jeszcze w roku 1729, a zmarły dopiero w r. 1759 tytulariusz Tanis Andrzej Pruski)³⁹, choć dziwić może, iż nie był proszony na współkonsekratora do innych diecezji, natomiast benedykował dwie ksienie: 4 XI 1743 r. Katarzynę Sołtykównę w Jarosławiu (opactwo benedyktynek)⁴⁰ oraz 10 IX 1758 r. Annę Niedabyłską (Niedobyłską) w Samborze (klasztor brygidek)⁴¹.

Szczególnie ważnym dla dziejów diecezji i samego miasta Przemyśla wydarzeniem była dokonana przez W.H. Sierakowskiego w niedzielę 3 V 1744 r. rekonsekracja gruntownie przebudowanej w poprzednich dekadach miejscowej katedry⁴², podobnie jak w pamięci ówczesnych mieszkańców biskupiej stolicy zapisały się zapewne uroczystości pogrzebowe zmarłego tu właśnie 9 XI 1751 r. biskupa tytularnego Arsinoe i sufragana krakowskiego Michała Ignacego Kunickiego (*nota bene* siostrzeńca niegdysiejszego prymasa Teodora Andrzeja Potockiego oraz krewnego młodego wówczas Ignacego Krasickiego), zarazem komendatoryjnego opata mogińskiego (jego ciało spoczęło wszakże nie w Przemyśle, gdzie w katedrze złożono tylko serce, lecz w Krakowie)⁴³. To ostatnie wydarzenie doty-

³⁶ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 19v (święcenia kapłańskie otrzymał 2 II 1747 r. w kolegiacie w Brzozowie, już wtedy posiadając prałaturę kanclerza w przemyskiej kapitule katedralnej). Por. Ataman, *W. H. Sierakowski i jego rządy*, s. 73. Także Sarna, *Biskupi przemyscy*, t. 2, s. 437; Szczepaniak, *Spis prałatów i kanoników*, s. 83; Szczepaniak, *Spis prepozytów i plebanów*, s. 357.

³⁷ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 23r (subdiakonat 21 IX 1749 r. [a nie 21 VIII tr., jak błędnie w rzymskiej edycji *Hierachia Catholica medii et recentioris aevi*, t. 6, ed. R. Ritzler & P. Sefrin, Patavii 1958, s. 211], diakonat 12 X tr., prezbiterat 9 XI tr. – wszystkie dopełnione przez biskupa W. H. Sierakowskiego „in capella sua”).

³⁸ Tamże, k. 40r (subdiakonat 19 V 1757 r. w kolegiacie w Brzozowie), 42r (diakonat 21 IX 1758 r. w kościele św. Zofii w Jarosławiu; prezbiterat 2 II 1759 r. w kolegiacie w Brzozowie – już jako prepozyt przemyskiej kapituły katedralnej). Zob. także Sarna, *Biskupi przemyscy*, t. 2, s. 445-446.

³⁹ Por. Ataman, *W. H. Sierakowski i jego rządy*, s. 213-215.

⁴⁰ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 10r. Por.: „Kurier Polski” R. 1743 nr CCCLIII, s. [3] (gdzie data 3 XI 1743 r.). Także Prokop, *Wiadomości do biografii biskupów*, s. 320.

⁴¹ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 42r. Por. M. Borkowska, *Leksykon zakonnic polskich epoki przedrozbiorowej*, t. 3, Warszawa 2008, s. 321 (gdzie ksieni ta nosi imię Teresa).

⁴² AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 10v. Zob. także Sarna, *Biskupi przemyscy*, t. 2, s. 432.

⁴³ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 25v: „Anno Domini 1751, die 15ta Novembris, introductit corpus pie defuncti Premislae Illustrissimi ac Reverendissimi Michaelis Kunicki, episcopi Arsinoensis, suffraganei, officialis ac canonici Cracoviensis, ad ecclesiam cathedralem Premisliensem ibique conductus absolvit. Die 16ta eiusdem celebravit Missam pontificaliter pro anima pie defuncti suffraganei, qua finita conductum magnum cum quatuor praelatis eiusdem ecclesiae cathedralis Pre-

czy zresztą rzeczywistości wykraczającej poza wewnętrzne sprawy diecezji przemyskiej, podobnie jak udział Wacława Hieronima Sierakowskiego w dniu 7 V 1747 r. w ceremoniach ingresowych w Krakowie nowego ordynariusza *loci* Andrzeja Stanisława Załuskiego, podczas których niósł w uroczystej procesji z kościoła Mariackiego do katedry na Wawelu relikwie św. Wacława, swego patrona⁴⁴, czy dopełnienie przezeń obrzędu nałożenia nadesłanego z Rzymu paliusza ustanowionemu metropolitą lwowskim Władysławowi Aleksandrowi Łubieńskiemu, co miało miejsce 25 VI 1758 r. w kościele parafialnym w Nawarii (dekanat Gródek Jagielloński)⁴⁵.

W niewiele ponad dwa lata później, w dniu 21 IX 1760 r., tym razem w kościele klasztorным karmelitów trzewickowych w Rozdole, po raz kolejny odbyła się tego rodzaju ceremonia przekazania paliusza nowemu arcybiskupowi Lwowa, w której i tym razem uczestniczył Wacław Hieronim Sierakowski, wszakże nie

misliensis absolvit atque in capella Crucifixi Christi Domini cor pie defuncti suffraganei in monumento Illustrissimi, Excellentissimi ac Reverendissimi Fredro, olim episcopi Premisilensis, sepeluit. Finita sepultura cordis, exduxit processionaliter pontificaliter corpus pie defuncti domini suffraganei Cracoviensis extra moenia civitatis Premisliensis, ibique ante ecclesiam Patrum Reformatorum, post sermonem funebralem per Patrem Reformatum ordinarium habitum, dictis precibus et oratione pro anima pie defuncti Illustrissimi, Reverendissimi suffraganei Cracoviensis pontificalia in ecclesia Patrum Reformatorum deposuit". Zob. także „Kurier Polski”, R. 1751, nr 792, s. [2]-[3]. Por. J. Korytkowski, *Pralaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych*, t. 2, Gniezno 1883, s. 392 (gdzie jako miejsce zgonu M. I. Kunickiego podany został Kraków); W. M. Bartel, *Kunicki Michał Ignacy herbu Bończa (1698-1751), biskup arsinoeński, archidiacon i sufragan krakowski, opat komendatoryjny w Mogile*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 16, Wrocław 1971, s. 191 („zmarł 9 XI 1751 r. w Krakowie”); Przybyszewski, *Katalog kanoników*, s. 88 („zmarł 15 [sic!] XI 1751 r.”); Prokop, *Wiadomości do biografii biskupów*, s. 306-307 (i tamże przyp. 59).

⁴⁴ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 20r. Por. obszerniejsze, współczesne relacje z tego ingresu w *Acta actorum* (episkopaliach) biskupa A. S. Załuskiego (AKMK, sygn. AEp 89, s. 275-276) oraz w księdze posiedzeń kapituły katedralnej na Wawelu z lat 1747-1754 (Archiwum Kapituły Metropolitalnej w Krakowie, sygn. AAct 22, k. 4v-7r). Zob. również: „Kurier Polski”, R. 1747, nr 545, s. [2]; nr 546, s. [1]-[4]. Także Sarna, *Biskupi przemyscy*, t. 2, s. 439; Prokop, *Wiadomości do biografii biskupów*, s. 327 przyp. 134; S. Fedorowicz, *Uroczyste ingresy biskupów w przedrozbiorowym Krakowie*, „Nasza Przeszłość”, 111 (2009) s. 107-108; Przybyszewski, *Katalog kanoników*, s. 193.

⁴⁵ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 41v: „Anno Domini 1758, die 25. Junii, nempe Dominica sexta post Penthecosten, in ecclesia parochiali Nawariensi diaecesis metropolitanae Leopoliensis, post Missam privatam, indutus paramentis pontificalibus, iuxta praescriptum Caeremonialis Romani imposuit pallium Illustrissimo, Excellentissimo et Reverendissimo Domino Vladislao a Lubna Łubieński, archiepiscopo Leopoliensi, abbati Paradisiensi”. Zob. także J. Korytkowski, *Arcybiskupi gnieźnieńscy, prymasowie i metropolici polscy od roku 1000 aż do roku 1821 czyli do połączenia arcybiskupstwa gnieźnieńskiego z biskupstwem poznańskim*, t. 5, Poznań 1892, s. 11-12 („palusz kładł na niego Wacław Sierakowski, biskup przemyski, dnia 5 [sic!] VI 1758 r.”); Prokop, *Wiadomości do biografii biskupów*, s. 309 przyp. 68. Nadto J. K. Ostrowski, *Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Nawarii*, w: *Kościół i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego*, t. 1, red. J. K. Ostrowski, Kraków 1993, s. 53-64.

jako nakładający, lecz przyjmujący owo insygnium⁴⁶. Wiązało się to z faktem, iż jeszcze w sierpniu 1759 r. król August III udzielił dotychczasowemu ordynariuszowi przemyskiemu nominacji na arcybiskupstwo lwowskie, ku czemu papież Klemens XIII przychylił się w lipcu kolejnego roku⁴⁷. Ingres arcypasterza do archikatedry Wniebowzięcia NMP we Lwowie odbył się w niedzielę 28 IX 1760 r., na który to uroczysty akt W. H. Sierakowski wybrał dzień liturgicznego wspomnienia swego patrona z chrztu⁴⁸. Odtąd metropolitą lwowskim był przez pełne dwie dekady, jakkolwiek w ostatnim okresie życia stan zdrowia zmusił go do wyłączenia się z aktywnego uczestnictwa w życiu kościelnym i politycznym kraju (o czym dalej). W momencie translacji z Przemyśla do Lwowa był wszakże człowiekiem dopiero sześćdziesięcioletnim, mającym dostatecznie wiele sił, aby sprostać czekającym go wyzwaniom.

Do jego rządów w Kościele lwowskim odnoszą się wpisy na kartach 46v-84r *Acta pontificalia*, których wszakże tak samo nie będziemy omawiać w sposób szczegółowy, lecz zwrócimy uwagę wyłącznie na wybrane zapiski. Sześć spośród nich dotyczy dopełnionych przez metropolitę Sierakowskiego sakr biskupich, mianowicie: tytulariusza Dardanus i koadiutora bakowskiego Franciszka Kandyda Ossolińskiego z Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (13 X 1765)⁴⁹, tytulariusza Coronea i sufragana przemyskiego Michała Witosławskiego (24 IV 1768)⁵⁰, kolejnego duchownego powołanego na tytularne biskupstwo Coronea po

⁴⁶ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 46v: „Anno Domini 1760°, die 21. Septembris, in ecclesia Rozdolensi parochiali Patrum Carmelitarum Calceatorum, [...] pallium cum plenitudine archiepiscopalis potestatis Roma missum, iuxta praescriptum Pontificalis Romani sumpsit de manibus Illustrissimi, Reverendissimi Samuelis Głowiński, episcopi Hebronensis, suffraganei sui Leopoliensis [...]”. Nadto J. K. Ostrowski, *Kościół p.w. Świętej Trójcy i klasztor OO. Karmelitów Trzewiczkowych w Rozdole*, w: *Kościół i klasztory rzymskokatolickie*, t. 9, Kraków 2001, s. 139-155.

⁴⁷ Zob. „Kurier Polski” R. 1759, nr 33, s. [1]. Także Burda, *Sierakowski Wacław Hieronim z Bogusławic*, s. 309; Prokop, *Wiadomości do biografii biskupów*, s. 318, przyp. 101; Burda, *Biskupi kamienieccy*, s. 295.

⁴⁸ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 46v: „Ingressus ad metropolitanam ecclesiam. [Anno Domini 1760], die 28. Septembris, in festo Sancti Venceslai, patroni sui, die Dominica, fecit solennem ingressum ad ecclesiam metropolitanam Leopoliensem ex ecclesia Patrum Bernardinorum, in assistentia cleri regularis et saecularis, canonicorum et praelatorum ac quatuor infulatorum: Augustynowicz, archiepiscopi ritus Armeni, Głowiński, Hebronensis, suffraganei Leopoliensis, Jezierski, Baccoviensis, Szeptycki, ritus Graeci Leopoliensis, episcoporum, pontificaliter ornatorum, ibique omnia iuxta caeremonias Pontificalis Romani absolvit, Missam decantavit, benedictionem cum indulgentia plenaria dedit”. Także: „Kurier Polski”, R. 1760, nr 42, s. [2]-[3]; Sarna, *Biskupi przemyscy*, t. 2, s. 450, 453; Prokop, *Wiadomości do biografii biskupów*, s. 318, przyp. 101.

⁴⁹ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 65r-v (miejsce sakry: kościół franciszkanów konwentualnych we Lwowie; współkonsekratorzy: arcybiskup lwowski obrządku ormiańskiego Jakub Augustynowicz i sufragan lwowski obrządku łacińskiego Samuel Głowiński, tytulariusz Hebronu).

⁵⁰ Tamże, k. 70r (miejsce sakry: kościół parafialny w Dunajowie; współkonsekratorzy: ordynariusz bakowski Rajmund Stanisław Jezierski i sufragan lwowski Samuel Głowiński, tytulariusz Hebronu). Na brak uprzednio jakichkolwiek informacji o konsekracji przynależącego do pocztu sufraganów przemyskich Michała Witosławskiego wskazaliśmy niegdyś w poświęconym tej problematyce artykule w *Premislia Christiana*, wyrażając przy tamtej okazji nadzieję, że dotarcie do księgi czynności pontyfikalnych W. H. Sierakowskiego być może zaowocuje jakimiś nowymi ustaleniami,

rychłej śmierci poprzednika, sufragana kijowskiego Antoniego Gorczyńskiego (29 IV 1770)⁵¹, tytulariusza Camachus i koadiutora arcybiskupa lwowskiego obrządku ormiańskiego Jakuba Waleriana Tumanowicza (17 V 1772)⁵², dalej ustanowionego do posługi w archidiecezji lwowskiej obrządku łacińskiego (wszakże nie z powołaniem na miejscową sufraganię, którą zajmował wtenczas Samuel Głowiński) tytulariusza Nyssy Kryspina Cieszkowskiego, kustosa kapituły metropolitalnej i oficjała generalnego (8 IV 1773)⁵³, oraz tytulariusza Byblos i koadiutora bakowskiego Dominika Piotra Karwosieckiego z Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (1 I 1775)⁵⁴. Nie był natomiast W.H. Sierakowski konsekratorem przydanego jemu samemu koadiutora, którym został piastujący już wcześniej (skądinąd od zaledwie roku) godność sufragana lwowskiego Ferdynand Onufry Kicki, jakkolwiek obrzęd sakry tegoż odbył się w obecności sędziwego metropolity, w kaplicy jego rezydencji w Dunajowie (15 II 1778), dopełniony przez arcybiskupa lwowskiego obrządku ormiańskiego Jakuba Augustynowicza (współ ze swoim koadiutorem Jakubem Walerianem Tumanowiczem oraz wspomnianym

co też faktycznie nastąpiło (Prokop, *Sakry pasterzy Kościoła przemyskiego*, s. 182-183). Z podobnego charakteru „przełomem” nie mamy – niestety – do czynienia, gdy chodzi o tak samo poszukiwaną wtedy przez nas księgę *Consignatio functionum episcopalium peractarum ab [...] Francisco Xaverio de Wierzchlejski [...], archiepiscopo Leopoliensi ritus Latini [1860-1881]* (zob. K. R. Prokop, *Sukcesja apostolska pasterzy Kościoła przemyskiego w XIX i XX stuleciu*, „Premisla Christiana” 11 (2004/2005), s. 194 (zwł. przyp. 6), 196 i tamże przyp. 9). Jej oryginału nie udało się odnaleźć w Archiwum Archidiecezji Lwowskiej w Krakowie, gdzie winien się znajdować, wszakże skorzystanie ze sporządzonego niegdyś na potrzeby Ośrodka (obecnie Instytutu) Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych w Lublinie mikrofilmu (nr 3065) pozwoliło stwierdzić, że nie jest to – jak zdawałby się wskazywać cytowany tytuł – księga czynności pontyfikalnych tego hierarchy, lecz po większej części zbiór jego urzędowej korespondencji. Świadectwo to interesowało nas w szczególności pod kątem ustalenia osób współkonsekratorów Macieja Hirschlera, ordynariusza przemyskiego z lat 1870-1881, w którego przechowywanych w Archiwum Archidiecezjalnym w Przemysłu aktach personalnych tak samo nie udało się natrafić na dokumenty odnoszące się do dopełnionych w dniu 21 VIII 1870 r. we Lwowie jego święceń biskupich (por. Prokop, *Sukcesja apostolska pasterzy Kościoła przemyskiego*, s. 195-196).

⁵¹ AGAD, zespol 396, sygn. 247, k. 71r (miejsce sakry: kościół parafialny w Dunajowie; współkonsekratorzy: arcybiskup lwowski obrządku ormiańskiego Jakub Augustynowicz i ordynariusz bakowski Rajmund Stanisław Jezierski).

⁵² Tamże, k. 71v-72r (miejsce sakry: kościół prepozyturalny w Dunajowie; współkonsekratorzy: arcybiskup lwowski obrządku ormiańskiego Jakub Augustynowicz i ordynariusz bakowski Rajmund Stanisław Jezierski). Zob. także niżej przyp. 63.

⁵³ Tamże, k. 73r (miejsce sakry: archikatedra łacińska we Lwowie; współkonsekratorzy: arcybiskup lwowski obrządku ormiańskiego Jakub Augustynowicz, ordynariusz bakowski Rajmund Stanisław Jezierski, tytulariusz Camachus i koadiutor arcybiskupa lwowskiego obrządku ormiańskiego Jakub Walerian Tumanowicz oraz tytulariusz Hebronu i sufragan lwowski Samuel Głowiński).

⁵⁴ Tamże, k. 79r (miejsce sakry: kościół prepozyturalny w Dunajowie; współkonsekratorzy: tytulariusz Camachus i koadiutor arcybiskupa lwowskiego obrządku ormiańskiego Jakub Walerian Tumanowicz oraz tytulariusz Nyssy Kryspin Cieszkowski). O dunajowskiej świątyni, która była miejscem kilku sakr biskupich, zob. ostatnio: T. Zaucha, *Kościół parafialny p.w. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Dunajowie*, w: *Kościół i klasztory rzymskokatolickie*, t. 15, Kraków 2007, s. 187-211.

wcześniej tytulariuszem Nyssy Kryspinem Cieszkowskim)⁵⁵. Na temat tychże święceń biskupich jakichkolwiek wszakże informacji w księdze *Acta pontificalia* nie znajdziemy, jako że właściwy ciąg zapisek kończy się tam na roku 1776 (o czym dalej).

Przechodząc z kolei do odnotowanych w owym kodeksie benedykcji opakich, dopełnionych przez Wacława Hieronima Sierakowskiego jako arcybiskupa Lwowa, dowiadujemy się stamtąd wyłącznie o pojedynczej benedykcji z roku 1775, dotyczącej ksieni lwowskiego klasztoru benedyktynek „łacińskich” Marianny Alojzy Potockiej (uroczystość ta odbyła się 29 I tr. w tamtejszej świątyni klasztornej duchowych córek św. Benedykta)⁵⁶, której elekcji, przeprowadzonej przeszło trzy miesiące wcześniej, ów arcybiskup osobiście przewodniczył (w dniu 17 X 1774 r.)⁵⁷. Z kolei w dniach 9-10 XII 1766 r. metropolita Sierakowski poprowadził w Przemyślu uroczystości pogrzebowe swego drugiego już następcy na biskupstwie przemyskim Walentego Wężyka, zmarłego u schyłku października tr.⁵⁸ Wspomnieć też wypada o tak samo odnotowanym w *Acta pontificalia* udziale ówczesnego arcybiskupa Lwowa w dopełnionej 25 XI 1764 r. w warszawskiej kolegiacie św. Jana Chrzciciela koronacji Stanisława Augusta Poniatowskiego na króla Polski⁵⁹. Nie zabrakło również informacji (z których obie mają charakter zgoła obszerniejszego opisu) o koronacjach łaskami słynących obrazów maryj-

⁵⁵ Stosowne *Testimonium consecrationis* zawarte jest w aktach procesu informacyjnego F. O. Kickiego z roku 1778 (Archivio Segreto Vaticano, Archivio Concistoriale, Processus Consistoriales, vol. 175, k. 398v/400r), gdzie wyraźnie zostało zaznaczone, iż rzezona sakra odbyła się „in capella palatii Celsissimi, Excellentissimi et Reverendissimi Domini, Domini Venceslai Hieronymi de Bogusławice comitis Sierakowski, archiepiscopi metropolitani Leopoliensis, [...] Dunajoviae siti, in praesentia eiusdem Celsissimi, Excellentissimi et Reverendissimi Domini comitis Sierakowski, archiepiscopi metropolitani, adversa valetudine detenti”.

⁵⁶ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 79v.

⁵⁷ Tamże, k. 79r. Zob. również: tamże, k. 65v: „Anno Domini 1765, die 1. Novembris, scilicet in festo Sanctorum Omnium, celebravit Missam pontificalem in ecclesia monialium Sancti Benedicti Leopoli, intra quam Magnifica Hedvigis Sierakowska, capitaneida Nossoviensis, neptis Celsissimi Domini celebrantis, assumpsit habitum religionis, saeculari postposito et crine praeciso, ab eodem Celsissimo Domino celebrante, iuxta formam et praescriptam ceremoniam regulae monialium Ordinis Sancti Benedicti”.

⁵⁸ Tamże, k. 69r: „Anno 1766, die 9. Decembris, exportationem corporis pie defuncti Illustrissimi Valentini Wężyk, episcopi Premisliensis, ex ecclesia Patrum Reformatorum conventus Premisliensis fecit introduxitque illud in ecclesiam cathedralem Premisliensem. Die 10. eiusdem Missam de Requiem pro anima eiusdem pie defuncti Illustrissimi Wężyk, episcopi Premisliensis, decantavit, qua finita conductum maiorem cum quatuor praelatis sibi assistentibus absolvit”. Por. Sarna, *Biskupi przemyscy*, t. 2, s. 469; Prokop, *Wypisy źródłowe do biografii polskich biskupów*, cz. 2, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 83 (2005) s. 331 nr 11; Prokop, *Wiadomości do biografii biskupów*, s. 324-325 (tamże przyp. 123).

⁵⁹ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 60r.

nych w Rzeszowie (7-8 IX 1763)⁶⁰ oraz we Lwowie (12-13 V 1776)⁶¹, podczas których to obu W. H. Sierakowskiemu przypadła rola koronatora. Trudno wreszcie nie zaznaczyć, że obok czynności pontyfikalnych oraz tego rodzaju – rzecz można – wydarzeń historycznych, w *Acta pontificalia* rzeczonoego hierarchy odnotowano także przeprowadzone przezeń w diecezji kamienieckiej i przemyskiej tudzież w archidiecezji lwowskiej wizytacje kanoniczne, podobnie jak odbyty pod jego przewodnictwem w maju 1765 r. synod archidiecezjalny⁶², a tym samym mamy do czynienia ze źródłem stanowiącym w ogólności ważne świadectwo nie tylko do biografii postaci, o której mowa, ale również do dziejów tych trzech Kościołów partykularnych, istniejących w granicach XVIII-wiecznej Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

Jakkolwiek prezentowana księga liczy 88 kart, wpisy w niej kończą się na karcie 84r, natomiast karty 84v-88v pozostały niezapisane. Zawarte w niej w końcowej partii zapiski dotyczą zresztą w niewielkim stopniu samego Wacława Hieronima Sierakowskiego, którego choroba i zarazem podeszły wiek wyłączyły w ostatnich latach przed śmiercią z aktywnego udziału w życiu powierzonego mu Kościoła partykularnego. Począwszy od karty 82r w *Acta pontificalia* widnieją wpisy informujące o posługach pontyfikalnych spełnianych w archidiecezji lwowskiej z upoważnienia oraz w imieniu schorowanego metropolity przez innych członków katolickiego episkopatu, czynnych na tym terenie, mianowicie wspomnianych już uprzednio w rozmaitym kontekście: Jakuba Augustynowicza, Krysypina Cieszkowskiego, Samuela Głowińskiego, Rajmunda Stanisława Jezierskiego (*nota bene* starszego wiekiem od W. H. Sierakowskiego), Dominika Piotra Karwosieckiego i Jakuba Waleriana Tumanowicza. Odnoszą się one do roku 1776, na którym to kończy się ciąg wpisów w prezentowanej księdze. Dla kolejnych lat tego rodzaju świadectw tamże brak⁶³, a jedynie na karcie 84r dodana została nota końcowa, informująca o zaszłej w dniu 25 X 1780 r. śmierci arcybiskupa Wacława

⁶⁰ Tamże, k. 55r-v (*Actus coronationis B. V. M. Ressorviae, in ecclesia Patrum Bernardinorum*). Por. Sarna, *Biskupi przemyscy*, t. 2, s. 438; *Historie cudownych obrazów Najświętszej Maryi Panny w Polsce*, Kraków 2008 [reprint], cz. 2, s. 416; *Z dawna Polski Tyś Królową. Koronowane wizerunki Matki Bożej 1717-1999*, Szymanów 1999⁵, s. 84-86.

⁶¹ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 83v. (*Coronatio Thaumaturgae Imaginis B. V. Mariae cum Parvulo Jesu in ecclesia metropolitana Leopoliensi*). Por. *Historie cudownych obrazów Najświętszej Maryi Panny*, cz. 2, s. 224-226; H. D. Wojtyśka, *Miłościwe lata. Dzieje wielkich jubileuszów chrześcijaństwa (z udziałem Polaków)*, Olsztyn 2000, s. 78.

⁶² Por. Tymosz, *Recepcja reformy trydenckiej*, s. 160-165.

⁶³ Na marginesie można wspomnieć, że z tego okresu znana jest również podobnego charakteru księga czynności pontyfikalnych wspomnianego tu Jakuba Waleriana Tumanowicza, prowadzona w latach 1772-1798, do dziś dnia zachowana wszakże – w zbiorach Ossolineum we Wrocławiu – w postaci niekompletnej (po karcie tytułowej brak kart 2, 3 i 4 z wpisami z lat 1772-1781, przy czym na karcie 5r (z nagłówkiem „Annus 1782”) ciąg zapisek rozpoczyna się od daty 8 IV 1782 r. Zakład Narodowy im. Ossolińskich we Wrocławiu, rkp 1735/II (*Liber sacrorum ordinum variis ecclesiasticis personis per me Jacobum Tumanowicz, episcopum Camacensem, coadiutorem archiepiscopatus Leopoliensis Armenorum, collatorum aliarumque consecrationum factarum ab anno Domini 1772*).

Hieronima Sierakowskiego oraz o jego pogrzebie⁶⁴ (poprzedza ją – jako ostatnia spośród konstytuujących chronologiczną ciągłość – zapiska o jubileuszu pięćdziesięciolecia święceń kapłańskich, obchodzonym przez sędziwego hierarchę „in capella sui palatii Obroszynensis” w dniu 14 VII 1776 r., jakkolwiek dokładnie owa rocznica przypadała 30 VI tr.)⁶⁵.

Dokonując nawet tak pobieżnego opisu zawartości rękopisu *Acta pontificalia* W. H. Sierakowskiego, nie sposób nie zwrócić uwagi czytelnika nadto na jeden jeszcze wpis, znajdujący się niemal na samym początku owej księgi, u góry karty 1v (powyżej owego drugiego „tytułu”, z roku 1776, oraz retrospektywnego charakteru zapiski o święceniach biskupich powołanego na inflancką koadiutorię duchownego), i opatrzoney nagłówkiem *Pro memoria*. W jego treści czytamy: „Anno Domini millesimo septingentesimo quadragesimo nono, mense Octobri. Reverendissimus Josephus Dzianott, archidiaconus cathedralis Premisliensis, fuit delegatus Romam cum statu eiusdem dioecesis Premisliensis, circa ultimam audientiam discendendo Roma, hanc recepit benedictionem a Sanctissimo Domino Benedicto XIV in anno Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo secundo pro suo episcopo Premisliensi Venceslao Hieronymo de Bogusławice Sierakowski, et dioecesi praedicta: «Habetis episcopum prudentem, pium et zelozum, multum cum ipso consolamur in Domino», et factum ad caelum suspirio, benedictionem episcopo et toti diaecesi Premisliensi impertiit. Haec sunt verba de ore supradicti reverendissimi archidiaconi prolata”⁶⁶.

Umieszczony poza porządkiem chronologicznym, choć zawierający dwie daty roczne, wpis ów stanowi swego rodzaju hołd dla osobistych walorów i pasterskiej gorliwości hierarchy, którego działalność dokumentuje owa księga, wyrażony słowami wypowiedzianymi przez papieża Benedykta XIV. Dla historyka jest to o tyle cenne świadectwo, że potwierdza ono opinię, iż już przez siebie współczesnych Waclaw Hieronim Sierakowski był postrzegany jako postać wyróżniająca się na tle wielu innych przedstawicieli ówczesnego episkopatu państwa polsko-litewskiego – wszakże nie ze względu na jakieś szczególniejsze zaangażowanie w bieżące sprawy państwa, lecz z racji nie tak znów powszechnego wśród zasiadających w czasach nowożytnych na stolicach biskupich hierarchów stawiania na pierwszym miejscu troski o wysoki poziom życia religijnego w powierzonych im pieczy Kościołach lokalnych. W owym kontekście łatwiej też zrozumieć, dlaczego działalność W. H. Sierakowskiego, której *Acta pontificalia* stanowią nadzwyczaj wymowne świadectwo, spotkała się z żywym zainteresowaniem ze strony późniejszych badaczy, co zaowocowało wspomnianymi wcześniej publikacjami.

⁶⁴ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 84r. Zob. również: „Gazeta Warszawska”, R. 1780, nr 96, s. [3]-[4]; nr 96 – Suplement, s. [1]-[3]; nr 98 – Suplement, s. [1]-[2]. Także Sarna, *Biskupi przemyscy*, t. 2, s. 459-460; Prokop, *Wiadomości do biografii biskupów*, s. 318, przyp. 101.

⁶⁵ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 84r. Por. Sarna, *Biskupi przemyscy*, t. 2, s. 426 (gdzie jako datę święceń kapłańskich W. H. Sierakowskiego mylnie podano 28 IX 1726 r.); Ataman, *W. H. Sierakowski i jego rządy*, s. 4; Burda, *Sierakowski Waclaw Hieronim z Bogusławic*, s. 307; Prokop, *Biskupi kamieniemy*, s. 289; Przybyszewski, *Katalog kanoników*, s. 192.

⁶⁶ AGAD, zespół 396, sygn. 247, k. 1v (*Pro memoria*). Por. Ataman, *W. H. Sierakowski i jego rządy*, s. 59-60.

Niepomyślny spłot okoliczności dziejowych sprawił wszakże, iż na ostatnie lata rządów tego wybitnego arcybiskupa przypadł kładący się na wszystko cieniem pierwszy rozbiór Rzeczypospolitej i przejście ziem objętych granicami zarówno archidiecezji lwowskiej, jak i diecezji przemyskiej, pod berło Habsburgów. Wacław Hieronim Sierakowski był zatem ostatnim w dziejach arcybiskupem Lwowa, któremu godność ta przypadła w udziale z woli monarchy zasiadającego na polskim tronie.